

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถตนเองกับ พฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2*

อ่อนอุษา ชันธรักษา¹ มณีรัตน์ ธีระวิวัฒน์² นีรัตน์ อิมามี³

¹ นักศึกษาหลักสูตร วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาสุขภาพและส่งเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

² ภาควิชาสุขภาพและพฤติกรรมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

³ สาขาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

บทคัดย่อ

โรคเบาหวานเป็นหนึ่งในโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในประเทศไทย การส่งเสริมให้ผู้ป่วยเบาหวานมีพฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดที่เหมาะสมนั้น สามารถลดโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนที่อันตรายต่อสุขภาพได้ การวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมและการรับรู้ความสามารถตนเองกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รับบริการ ณ สถานบริการสาธารณสุขเขตอำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 321 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัย ด้วยสถิติทดสอบไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด แต่ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา สถานบริการสาธารณสุขควรมีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ผู้ป่วยเบาหวาน โดยเน้นกิจกรรมการฝึกทักษะเชิงพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดทั้ง 3 พฤติกรรม ได้แก่ การรับประทานยาที่ถูกต้อง การบริโภคอาหารที่เหมาะสม และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานปฏิบัติพฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและสามารถป้องกันภาวะแทรกซ้อนได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: แรงสนับสนุนทางสังคม/ การรับรู้ความสามารถตนเอง/ พฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด/
ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

Corresponding author: มณีรัตน์ ธีระวิวัฒน์, อีเมล: manirat.the@mahidol.ac.th, โทร: 0929568184

Received: February 17, 2021; Revised: February 26, 2021; Accepted: March 5, 2021

*วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาสุขภาพและส่งเสริมสุขภาพ
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Association between Social Support, Self-Efficacy, and Blood Sugar Control Behaviors of Type II Diabetic Patients*

Onusa Khantharaksa¹, Manirat Therawiwat², Nirat Imamee³

¹ Master of Science (Public Health) Program in Health Education and Health Promotion, Faculty of Public Health, Mahidol University

² Department of Health Education and Behavioral Sciences, Faculty of Public Health, Mahidol University

³ Health Management, Faculty of Sciences and Technology, Rajabhat Rajanagarindra University

Abstract

Diabetes mellitus is one of the serious chronic diseases and is the important public health problem of Thailand. Therefore, promoting the diabetic patients to be able to do self-care and perform blood sugar control behaviors will be helpful for lowering dangerous complications. This cross-sectional survey research was aimed to study the association between social support, self-efficacy, and blood sugar control behaviors of Type 2 diabetic patients. The sample were 321 Type 2 diabetes patients who received the health services at Srimuangmai District Public Health Center, Ubon Ratchathani Province. Data collection was done by self-administered questionnaires. The data was analyzed by descriptive statistics, Chi-square test, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The research results revealed that the perceived self-efficacy was significantly related to the blood sugar control behaviors ($p < 0.05$). For social support, no significant relationship was found with the blood sugar control behaviors. This finding can be applied in organizing the activities to promote the perceived self-efficacy in the diabetes patients to enable them to control the blood sugar levels for appropriate complications prevention.

Keywords: Social Support / Self-Efficacy / Blood Sugar Control Behaviors / Type II Diabetic Patients

---

Corresponding author: Manirat Therawiwat, **Email:** manirat.the@mahidol.ac.th, **Tel:** 0929568184

*Thesis of M.Sc. (Public Health) Major in Health Education and Health Promotion, Faculty of Public Health, Mahidol University

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นหนึ่งในโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รุนแรงและเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในหลายประเทศทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2562 พบมีผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวานทั่วโลก 463 ล้านคน ประเมินการณ์ว่าจะมีผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้นมากกว่า 578 ล้านคนในปี พ.ศ. 2573 สำหรับสถานการณ์โรคเบาหวานในภาคพื้นแปซิฟิก (Western Pacific) ประเทศไทยมีผู้ป่วยเบาหวานกว่าร้อยละ 8.3 ของประชากรวัยผู้ใหญ่ หรือราว 4.3 ล้านคนมากเป็นอันดับ 4 รองจาก จีน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น¹ จากข้อมูลความชุกของโรคเบาหวานในประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป พบว่ามีผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.9 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 8.9 ในปี พ.ศ. 2557² ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับความชุกของผู้ที่ได้รับการบอกจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวานในประชากรอายุ 15-79 ปี ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยร้อยละ 8.3 ในปี พ.ศ. 2558 เป็นร้อยละ 11.6 ในปี พ.ศ. 2561 โดยมีผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการรักษาและควบคุมระดับน้ำตาลได้ดีเพียงร้อยละ 42.4³

จังหวัดอุบลราชธานีมีการจัดระบบบริการสุขภาพเป็น 4 โซน ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ทั้ง 25 อำเภอ พบอัตราป่วยรายใหม่ของโรคเบาหวานต่อประชากรในปี พ.ศ. 2560 สูงในโซน 1 อัตรา 629.1 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน รองลงมาคือโซน 2 โซน 4 และโซน 3 ในอัตรา 533.2, 462.3 และ 451.2 ต่อประชากรหนึ่งแสนคนตามลำดับ อำเภอศรีเมืองใหม่ เป็นหนึ่งอำเภอในโซน 2 ที่พบผู้ป่วยเบาหวานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ระหว่างปี พ.ศ. 2558-2560 พบอัตรา 351.8, 401.2 และ 542.8 ต่อประชากรหนึ่งแสนคนตามลำดับ สถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอศรีเมืองใหม่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลผู้ป่วยเบาหวานในพื้นที่กว่า 3,006 คน⁴ มีบทบาทสำคัญที่ทำงานประสานกับเครือข่าย

บริการสุขภาพองค์กรส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชน กล่าวคือเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับชุมชนและครอบครัวของผู้ป่วยเบาหวานมีส่วนสำคัญในการช่วยป้องกันการเกิดโรคในประชากรกลุ่มเสี่ยง และค้นหาผู้ป่วยตั้งแต่ระยะแรกของโรค ซึ่งช่วยชะลอระยะเวลาการดำเนินโรคและการเกิดภาวะแทรกซ้อนในอนาคต

การเกิดภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานมีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด โดยพบว่าผู้ป่วยที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ มีแนวโน้มการเกิดภาวะแทรกซ้อนสูงกว่าผู้ที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดี⁵ ผู้ป่วยเบาหวานจำเป็นต้องมีเป้าหมายในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด โดยค่าระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสม (HbA_{1c}) ไม่ควรเกินร้อยละ 7 เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง⁶ โดยภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อหลายระบบของร่างกาย ได้แก่ จอตาผิดปกติจากเบาหวาน โรคไตเรื้อรัง โรคหลอดเลือดหัวใจและหลอดเลือดสมอง และภาวะแทรกซ้อนที่เท้าและขา นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิต ภาวะเศรษฐกิจของผู้ป่วย ครอบครัว รวมถึงประเทศชาติ⁷ องค์การอนามัยโลก(WHO) ได้ประมาณการณ์ว่าร้อยละ 11 ของค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพทั้งหมดในประเทศไทย ถูกจัดสรรให้กับการดูแลรักษาโรคเบาหวาน และคาดการณ์ว่าตัวเลขนี้จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 41 ภายในปี พ.ศ.2573 ซึ่งทำให้สังคมรับภาระจากโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นถึงสองเท่า⁸

แนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นกระบวนการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านที่เน้นถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านการประเมินผล ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านทรัพยากร⁹ ปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมมีส่วนช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานสามารถดูแลตนเอง

และทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในระยะยาว ทั้งด้านการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตตลอดจนการลดระดับน้ำตาลในเลือด¹⁰ โดยเฉพาะการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากผู้ดูแลซึ่งเป็นคนในครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพผู้ป่วยเบาหวาน เกิดผลดีต่อการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ป่วยในระยะยาว¹¹ กล่าวคือ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมที่ดีทั้งจากทีมสหสาขาวิชาชีพ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อน หรือสมาชิกในครอบครัว จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพอย่างเหมาะสม ส่งผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน ประกอบกับการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถตนเองนับเป็นปัจจัยสำคัญในการที่บุคคลจะตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยพบว่าผู้ป่วยเบาหวานที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองในระดับสูง จะมีการปฏิบัติตามคำแนะนำในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดสม่ำเสมอกว่าผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองในระดับต่ำกว่า โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมอาหารและการออกกำลังกาย^{12, 13}

ดังนั้นการศึกษานี้จึงสนใจศึกษาปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีผลให้ผู้ป่วยเบาหวานควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ในประเด็นของแหล่งสนับสนุนทางสังคมและประเภทของแรงสนับสนุนสังคม รวมถึงการรับรู้ความสามารถตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ซึ่งข้อมูลที่ได้นั้นสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดบริการสุขภาพทั้งในการส่งเสริมสุขภาพและการดูแลรักษาผู้ป่วย

เบาหวาน โดยคำนึงถึงความรู้และความเข้าใจของผู้รับบริการ ภายใต้บริบททางสังคม ครอบครัวและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับผู้ป่วยเบาหวานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยการรับรู้ความสามารถตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยด้านการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

ระเบียบวิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงครั้งเดียว ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional Descriptive Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และรับการรักษามาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ณ สถานบริการสาธารณสุขในเขตอำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี คำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Daniel¹⁴ ดังนี้

$$n = \frac{N (Z\alpha/2)^2 pq}{d^2 (N-1) + (Z\alpha/2)^2 pq}$$

เมื่อ	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N	=	ขนาดประชากรจำนวน 3,006 คน ⁴
	$Z_{\alpha/2}$	=	ค่าคะแนนมาตรฐานของความน่าจะเป็นที่ค่าประมาณจะผิดไปจากค่าจริงเกินค่า d ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เท่ากับ 1.96
	p	=	ค่าสัดส่วนพฤติกรรมกรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โดยใช้ผลการศึกษาของจุดพร แต่่งเมือง และเบญจา มุกตพันธุ์เท่ากับ 0.3 ¹⁵
	q	=	ค่า (1-p)
	d	=	ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ที่ยอมให้มีความผิดพลาดจากค่า p ซึ่งในการศึกษานี้กำหนดค่า d เท่ากับ 0.05

เมื่อคำนวณแล้วได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 292 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล จึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้จำนวน 321 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ พิจารณาสุ่มจากตำบลที่มีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานมากที่สุดได้ 5 ตำบล มีสถานบริการสาธารณสุขที่ตั้ง ณ ตำบลต่าง ๆ ทั้งหมด 13 แห่ง โดยมีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานรวมจำนวน 1,959 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรผู้ป่วยเบาหวานแยกตามตำบล และกำหนดสัดส่วนตัวอย่างผู้ป่วยเบาหวานตามจำนวนผู้ป่วยแต่ละสถานบริการสาธารณสุข จนได้ตัวอย่างครบ 321 คน

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เข้าร่วมการวิจัย (Inclusion Criteria) ได้แก่ 1) เป็นผู้ป่วยที่มาใช้บริการที่สถานบริการสาธารณสุขในเขตอำเภอศรีเมืองใหม่ 2) อายุระหว่าง 20-65 ปี 3) ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และรักษามาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี 4) ไม่มีภาวะแทรกซ้อนหรืออาการเจ็บป่วยรุนแรง เช่น โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด หรือ หัวใจวาย โรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น 5) มีสติสัมปชัญญะดี ไม่มีข้อบกพร่องด้านการรับรู้สามารถเข้าใจและสื่อสารภาษาไทยได้ 6) สมครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน ทำการคัดกลุ่มตัวอย่างออกจากการศึกษา

(Exclusion Criteria) เมื่อกกลุ่มตัวอย่างย้ายที่อยู่ เสียชีวิต หรือออกนอกพื้นที่ระหว่างเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและประวัติการเจ็บป่วย ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และเติมข้อความลงในช่องว่าง (Open ended) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส สิทธิการรักษาพยาบาล บุคคลที่พังกอาศัยร่วมกัน และข้อมูลภาวะสุขภาพ อันได้แก่ ระยะเวลาที่ป่วย โรคประจำตัวอื่น การไปตรวจตามนัดหมาย การเข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้ บุคคลที่คอยช่วยเหลือดูแล รวมถึงข้อมูลดัชนีมวลกาย ระดับความดันโลหิต และค่าระดับน้ำตาลในเลือด ซึ่งนำข้อมูลมาจากเวชระเบียนผู้ป่วย

ส่วนที่ 2 การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม เป็นแบบวัดการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับประเภทของแรงสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ แรงสนับสนุนด้านอารมณ์ ด้านการประเมินคุณค่า ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านทรัพยากร รวมถึงคำถามถึงแหล่งที่ให้แรงสนับสนุนทางสังคม 6 แหล่ง ได้แก่ สามเณรหรือภรรยา บุตร แพทย์ พยาบาล/เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และเพื่อนผู้ป่วยเบาหวาน รวม

ข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ โดย 1 หมายถึง ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และ 0 หมายถึง ไม่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม หากได้รับแรงสนับสนุนในประเด็นใด ให้ผู้ตอบระบุบุคคลที่ให้การสนับสนุนพร้อมความถี่ของการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในประเด็นนั้น ๆ (1 ครั้งต่อเดือน/2 - 3 ครั้งต่อเดือน/3 - 4 ครั้งต่อเดือน/และมากกว่า 5 ครั้งต่อเดือน) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 - 90 คะแนน โดยคะแนนที่สูงกว่า แปลว่าได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมสูงกว่า การแปลผลคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ¹⁶ คือ ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมระดับต่ำ (0 - 53 คะแนน) ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมระดับปานกลาง (54 - 71 คะแนน) และได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมระดับสูง (72 - 90 คะแนน)

ส่วนที่ 3 การรับรู้ความสามารถตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด เป็นการวัดระดับความมั่นใจในตนเองในการปฏิบัติพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรับประทานยา/การมาตรวจตามนัด 2) การบริโภคอาหาร และ 3) การออกกำลังกาย รวมข้อคำถามจำนวน 18 ข้อ คำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับ 1 หมายถึง มั่นใจน้อยที่สุด จนถึงระดับ 5 หมายถึง มั่นใจมากที่สุด คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 18 - 90 คะแนน โดยคะแนนที่สูงกว่า แปลว่ามีการรับรู้ความสามารถตนเองสูงกว่า การแปลผลคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ¹⁶ คือ การรับรู้ความสามารถตนเองระดับต่ำ (0 - 53 คะแนน) การรับรู้ความสามารถตนเองระดับปานกลาง (54 - 71 คะแนน) และการรับรู้ความสามารถตนเองระดับสูง (72 - 90 คะแนน)

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด เป็นการวัดความถี่ในการปฏิบัติพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมการรับประทานยา 2) พฤติกรรมการบริโภคอาหาร และ 3) การพฤติกรรมการออกกำลังกาย รวมข้อคำถามจำนวน 22 ข้อ คำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับ 1

หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ จนถึงระดับ 5 หมายถึง ปฏิบัติทุกวัน คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 22-110 คะแนน โดยคะแนนที่สูงกว่า แปลว่ามีพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดเหมาะสมกว่า การแปลผลคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ¹⁶ คือ พฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดระดับต่ำ (0 - 65 คะแนน) พฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดระดับปานกลาง (66 - 87 คะแนน) และพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดระดับสูง (88 - 110 คะแนน)

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โครงสร้างทางทฤษฎี รวมทั้งความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ของประเด็นคำถาม และทำการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องภายใน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Reliability Coefficient) ส่วนของการได้รับการสนับสนุนทางสังคม เท่ากับ 0.87 การรับรู้ความสามารถตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด เท่ากับ 0.70

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนเริ่มการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และได้รับอนุมัติตามเอกสารรับรองเลขที่ MUPH 2019-087 จากนั้นจึงเริ่มทำการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขออนุญาตเก็บ

ข้อมูลในสถานบริการสาธารณสุขในเขตรับผิดชอบ
2) ผู้วิจัยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องใน
สถานบริการสาธารณสุขที่จะเก็บข้อมูล เพื่อขอความ
อนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย และขอความร่วมมือจาก
เจ้าหน้าที่ประจำสถานบริการสาธารณสุขในการคัด
กรองผู้ที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์คัดเข้า จากรายชื่อ
ผู้ป่วยที่มารักษาตามนัดหมาย 3) ผู้วิจัยและผู้ช่วย
วิจัยในระดับพื้นที่ ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 2
คน ที่ผ่านการอบรมชี้แจงรายละเอียดในการเก็บ
ข้อมูล ความเข้าใจในเนื้อหา ขั้นตอนและวิธีการเก็บ
ข้อมูลโดยละเอียด ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่ม
ตัวอย่างที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์
สุขภาพชุมชน และสถานบริการสาธารณสุขชุมชนใน
เขตอำเภอศรีเมืองใหม่ ที่กลุ่มตัวอย่างเข้ารับบริการ
ทั้ง 13 แห่ง ช่วงเวลา 08.00-16.00 น. ระหว่างวันที่
15 สิงหาคม-15 พฤศจิกายน 2562 โดยแจก
แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบ ใช้เวลาทำ
แบบสอบถามประมาณ 40 นาที และส่งคืน 4) ผู้วิจัย
นำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของ
ข้อมูลอีกครั้ง และนำข้อมูลมาคิดคะแนนตามเกณฑ์ที่
กำหนดไว้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา
ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายปัจจัยด้านข้อมูล
ทั่วไปและประวัติการเจ็บป่วย แรงสนับสนุนทาง
สังคม การรับรู้ความสามารถตนเอง และพฤติกรรม
การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน
ชนิดที่ 2 ใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐาน
การวิจัย โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุน
ทางสังคม การรับรู้ความสามารถตนเอง และ
พฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย
เบาหวานชนิดที่ 2 โดยใช้สถิติไค-สแควร์ (Chi-Square
Test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's
Product Moment Correlation Coefficient) ที่

ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อทดสอบการแจกแจงของ
ข้อมูลโดยใช้ Kolmogorov-Smirnov Test แล้ว
พบว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบโค้งปกติ

ผลการวิจัย

ปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปและประวัติการเจ็บป่วย
กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย
ร้อยละ 77.9 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 45.8
อายุเฉลี่ย 56 ปี (SD = 7.15) ประกอบอาชีพเกษตรกร
ร้อยละ 82.9 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 82.9 ระดับ
การศึกษาสูงสุดจบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 87.5
ส่วนใหญ่ได้รับเงินในการดำรงชีวิตประจำวันจากการ
ทำงาน ร้อยละ 30.3 กลุ่มตัวอย่างใช้สิทธิ์ประกัน
สุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ในการจ่ายค่า
รักษาพยาบาลมากที่สุด ร้อยละ 93.1 การพักอาศัย
ณ ปัจจุบัน คือ อยู่ร่วมกับคู่สมรส และบุตร/หลาน
มากที่สุด ร้อยละ 87.9

ข้อมูลภาวะสุขภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่
อยู่ในภาวะอ้วนระดับ 2 ร้อยละ 34.3 เพศหญิงมี
ความยาวเส้นรอบเอวมากกว่า 80 เซนติเมตร ซึ่งอยู่
ในภาวะอ้วนลงพุง ร้อยละ 56.7 ส่วนเพศชายพบมี
ความยาวเส้นรอบเอวปกติ ร้อยละ 75.4 กลุ่ม
ตัวอย่างมีระดับความดันโลหิตอยู่ในเกณฑ์ปกติ
ร้อยละ 37.7 ส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคเบาหวานนาน 6 -
10 ปี ร้อยละ 38.6 โดยมีระยะเวลาป่วยเฉลี่ย 8 ปี
(SD=5.27) นอกจากโรคเบาหวานแล้ว พบร้อยละ
72.8 มีโรคประจำตัวอื่นร่วมด้วย ได้แก่ โรคความดัน
โลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง และโรคไต พบมีการ
ควบคุมเบาหวานที่ดี โดยมีค่าน้ำตาลในเลือดครั้งที่ 1
และครั้งที่ 2 น้อยกว่า 130 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร
ร้อยละ 58.3 และ 62.4 ตามลำดับ สำหรับผู้ที่ได้รับ
การตรวจหาค่าระดับน้ำตาลในเลือดสะสม (HbA_{1c})
พบว่ามีย่าน้อยกว่า 7.0 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ร้อยละ
69.4 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปตรวจโรคเบาหวาน
ตามแพทย์นัดหมายที่สถานบริการสุขภาพทุกครั้ง
ร้อยละ 97.8 พบมีบุคคลที่คอยช่วยเหลือดูแลเมื่อ

เจ็บป่วย รวมถึงช่วยในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ร้อยละ 74.5 โดยมีคู่สมรสช่วยดูแลมากที่สุด ร้อยละ 47.7 ได้รับข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานจากบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข) มากที่สุด ร้อยละ 71.8 เข้าร่วมกิจกรรมการให้ความรู้ของสถานบริการสาธารณสุขที่ไปรับบริการตรวจรักษาทุก ครั้ง ร้อยละ 77.6

ปัจจัยด้านการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 59.2 มีเพียงแรงสนับสนุนทางสังคมจากพยาบาล/เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอาสาสมัครประจำหมู่บ้านที่อยู่ในระดับสูง โดยได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากพยาบาล/เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 11.86 คะแนน รองลงมา ได้แก่ อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน

(อสม.) สามีหรือภรรยา บุตร และแพทย์ ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนผู้ป่วยด้วยกันน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาความถี่ของการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากสามีหรือภรรยา และบุตร จำนวนมากกว่า 3 ครั้ง/เดือน ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากแพทย์ พยาบาล/เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเพื่อนผู้ป่วยด้วยกันจำนวน 1 ครั้ง/เดือน และได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวนตั้งแต่ 1 - 3 ครั้ง/เดือน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของระดับแรงสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทและแหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคม (n = 321)

แรงสนับสนุนทางสังคม	ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม		
	ระดับต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ระดับสูง จำนวน (ร้อยละ)
แรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวม	190 (59.2)	75 (23.4)	56 (17.4)
	Mean = 46.66, SD = 23.30, Min = 0, Max = 90		
ประเภทของแรงสนับสนุนทางสังคม			
ด้านอารมณ์	158 (49.2)	82 (25.5)	81 (25.2)
	Mean = 13.08, SD = 5.47, Min = 0, Max = 24		
ด้านการประเมินคุณค่า	168 (52.3)	80 (24.9)	73 (22.7)
	Mean = 12.85, SD = 6.33, Min = 0, Max = 24		
ด้านข้อมูลข่าวสาร	192 (59.8)	62 (19.3)	67 (20.9)
	Mean = 11.93, SD = 6.35, Min = 0, Max = 24		
ด้านทรัพยากร	203 (63.2)	59 (18.4)	59 (18.4)
	Mean = 8.80, SD = 4.93, Min = 0, Max = 18		

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของระดับแรงสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทและแหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคม (n = 321) (ต่อ)

แหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคม	ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม		
	ระดับต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ระดับสูง จำนวน (ร้อยละ)
แหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคม			
สามี หรือภรรยา	162 (50.5)	38 (11.8)	121 (37.7)
		Mean = 7.89, SD = 5.91, Min = 0, Max = 15	
บุตร	165 (51.4)	37 (11.5)	119 (37.1)
		Mean = 7.48, SD = 6.03, Min = 0, Max = 15	
แพทย์	180 (56.1)	22 (6.9)	119 (37.1)
		Mean = 6.83, SD = 6.17, Min = 0, Max = 15	
พยาบาล/จนท.สาธารณสุข	66 (20.6)	37 (11.5)	218 (67.9)
		Mean = 11.86, SD = 4.40, Min = 0, Max = 15	
อสม.	139 (43.3)	28 (8.7)	154 (48.0)
		Mean = 8.77, SD = 5.99, Min = 0, Max = 15	
เพื่อนผู้ป่วยด้วยกัน	259 (80.7)	16 (5.0)	46 (14.3)
		Mean = 3.84, SD = 5.17, Min = 0, Max = 15	

ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ความสามารถตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวมในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.6 รองลงมาอยู่ระดับสูง และระดับต่ำ ร้อยละ 29.9 และ 12.5 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการรับรู้ความสามารถตนเองรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ความสามารถตนเองด้านการรับประทานยาและการมาตรวจตามนัด ในระดับสูงถึงร้อยละ 70.4 สำหรับการรับรู้ความสามารถตนเองด้านการบริโภคอาหาร และการออกกำลังกาย อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.3 และ 46.4 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการรับรู้ความสามารถตนเองตามประเด็นที่สอบถามที่ระดับความมั่นใจร้อยละ 60 ขึ้น

ไป (มั่นใจมาก-มากที่สุด) ในข้อความเชิงบวก และระดับความมั่นใจน้อยกว่าร้อยละ 40 (มั่นใจน้อย-น้อยที่สุด) ในข้อความเชิงลบพบว่า ร้อยละ 85.7 ของกลุ่มตัวอย่างมั่นใจว่าสามารถไปตรวจตามที่หมอหรือเจ้าหน้าที่นัดได้ทุกครั้ง แม้ว่าการเดินทางลำบาก รองลงมา ได้แก่ ประเด็นมั่นใจว่าถ้าญาติหรือคนใกล้ชิด ซึ่อาศัยมาพ่ที่มีสรรพคุณลดระดับน้ำตาลในเลือดมาให้จะกินทันทีโดยไม่ต้องขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ก่อน (ข้อความเชิงลบ) และประเด็นมั่นใจสามารถกินยาได้ตรงเวลาทุกวัน แม้จะรู้สึกว่าคุณภาพดีขึ้นแล้ว ร้อยละ 79.1 และ 78.8 ตามลำดับ มั่นใจน้อยที่สุดในประเด็นมั่นใจว่าจะลดปริมาณการกินอาหารประเภทแป้ง เช่น กินข้าวมีอะไมเกิน 2 ทัพพีได้ แม้จะรู้สึกยังไม่อิ่ม ร้อยละ 37.7 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทและระดับการรับรู้ความสามารถตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด (n = 321)

ประเภทการรับรู้ความสามารถตนเอง	ระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง		
	ระดับต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ระดับสูง จำนวน (ร้อยละ)
การรับรู้ความสามารถตนเองโดยรวม	40 (12.5)	185 (57.6)	96 (29.9)
	Mean = 65.36, SD = 9.92, Min = 26, Max = 90		
การรับรู้ความสามารถตนเองรายด้าน			
ด้านการรับประทานยา/การไปตรวจตามนัด	14 (4.4)	81 (25.2)	226 (70.4)
	Mean = 16.68, SD = 2.79, Min = 8, Max = 20		
ด้านการบริโภคอาหาร	66 (20.6)	184 (57.3)	71 (22.1)
	Mean = 34.26, SD = 6.53, Min = 14, Max = 50		
ด้านการออกกำลังกาย	47 (14.6)	149 (46.4)	125 (38.9)
	Mean = 14.42, SD = 3.05, Min = 4, Max = 20		

พฤติกรรมกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 53.9 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง และระดับต่ำ ร้อยละ 41.4 และ 4.7 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดยุทธวิธีรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการรับประทานยาและการบริโภคอาหารเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดอยู่ในระดับสูง และมากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกรรมการออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.9 เมื่อพิจารณาพฤติกรรมกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดตามประเด็นที่สอบถามที่ ความถี่ในการปฏิบัติพฤติกรรมมากกว่า 5 ครั้ง/สัปดาห์ ในพฤติกรรมเชิงบวก และความถี่ในการปฏิบัติน้อยกว่า 1 - 2 ครั้ง/สัปดาห์ ในพฤติกรรมเชิงลบ พบว่า ร้อยละ 87.9

ของกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการปฏิบัติพฤติกรรม การกินขนมหวาน เช่น ทองหยิบ ฝอยทอง ทองหยอด เม็ดขนุน น้อยกว่า 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ (พฤติกรรมเชิงลบ) รองลงมา ได้แก่ ประเด็นการซื้อยา เช่น ยาสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่มีสรรพคุณว่าลดน้ำตาลในเลือดมากินควบคู่กับยาเบาหวานที่หมอสั่งให้ (พฤติกรรมเชิงลบ) และประเด็นการเพิ่มจำนวนยาที่กินเอง เมื่อรู้สึกว่ามีอาการมึนงงศีรษะ หรือน้ำตาลในเลือดสูงขึ้น (พฤติกรรมเชิงลบ) ร้อยละ 87.3 และ 86.9 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการปฏิบัติพฤติกรรมในการหาข้อมูลหรือขอคำแนะนำในการออกกำลังกายที่เหมาะสมจากแพทย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.1 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทและระดับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด (n = 321)

ประเภทพฤติกรรม การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด	ระดับพฤติกรรม		
	ระดับต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ระดับสูง จำนวน (ร้อยละ)
พฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม	15 (4.7)	133 (41.4)	173 (53.9)
	Mean = 87.45, SD = 10.40, Min = 58, Max = 110		
พฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดรายด้าน			
ด้านการรับประทานยา	13 (4.0)	60 (18.7)	248 (77.3)
	Mean = 21.97, SD = 3.55, Min = 11, Max = 25		
ด้านการบริโภคอาหาร	14 (4.4)	118 (36.8)	189 (58.9)
	Mean = 52.85, SD = 7.35, Min = 27, Max = 65		
ด้านการออกกำลังกาย	97 (30.2)	173 (53.9)	51 (15.9)
	Mean = 12.64, SD = 3.25, Min = 4, Max = 20		

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปและระยะเวลาการป่วยเป็นโรคเบาหวานกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม ปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปและประวัติการเจ็บป่วยที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน วิเคราะห์ด้วยสถิติไค-สแควร์ (Chi-square) ซึ่งพบว่าไม่มีความสัมพันธ์

กับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม (p = 0.312, 0.335, 0.280 และ 0.184 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่า ผู้ป่วยเบาหวานที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส รวมถึงระยะเวลาที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานที่แตกต่างกันนั้น มีพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปและระยะเวลาการป่วยเป็นโรคเบาหวานกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานโดยรวม

ปัจจัย	ผลการวิเคราะห์	
	ค่าสถิติ	p
ข้อมูลทั่วไปและประวัติการเจ็บป่วย		
เพศ	$\chi^2 = 2.329$ df = 2	0.312
อายุ	$\chi^2 = 6.849$ df = 6	0.335
สถานภาพสมรส	$\chi^2 = 7.470$ df = 6	0.280
ระยะเวลาที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน	$\chi^2 = 8.824$ df = 6	0.184

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวมกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม พบว่า แรง

สนับสนุนทางสังคมโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม (r = -0.076, p = 0.172) แสดงให้เห็นว่า ผู้ป่วย

เบาหวานที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมที่ต่างกัน จะมีพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 5)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถตนเองโดยรวมกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถตนเองโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานโดยรวม

ปัจจัย	ผลการวิเคราะห์	
	r	p
การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวม	-0.076	0.172
การรับรู้ความสามารถตนเองโดยรวม	0.348	< 0.001*

หมายเหตุ p < 0.05

อภิปรายผล

ปัจจัยการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม ($r = -0.076$, $p = 0.172$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอภิปรายประเด็นนี้ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงได้รับความรู้ และการส่งเสริมสุขภาพจากบุคลากรทางการแพทย์ ทีมสหสาขาวิชาชีพในมาตรฐานเดียวกันเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่แตกต่างกัน และการศึกษาในครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำ ร้อยละ 59.2 (ค่าเฉลี่ย 46.66 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 23.30) ซึ่งถ้าพิจารณาจากกลุ่มอายุจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มวัยทำงาน คืออายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 45.8 ซึ่งเป็นวัยที่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี มีวิถีภาวะทางอารมณ์

($r = 0.343$, $p < 0.001$) แสดงให้เห็นว่า ผู้ป่วยเบาหวานที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองสูง จะมีพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ได้แก่ พฤติกรรมการรับประทานยา พฤติกรรมการบริโภคอาหาร รวมถึงพฤติกรรมการออกกำลังกายที่ดี ในขณะที่ด้วยกันผู้ป่วยเบาหวานที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองต่ำ จะมีพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ดี (ตารางที่ 5)

มีศักยภาพในการเรียนรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจในเรื่องการดูแลตนเองในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการมีพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดที่เหมาะสม นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้รับข้อมูล/ความรู้ที่เหมาะสมจากบุคลากรทางการแพทย์ ร้อยละ 71.8 และกลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานเฉลี่ย 8 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.27) รวมถึงมีโรคประจำตัวอื่นร่วมด้วยกว่าร้อยละ 72.8 ซึ่งการป่วยเป็นระยะเวลานาน และต้องรับการรักษาอย่างต่อเนื่อง จึงอาจมีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ และทักษะในการดูแลตนเองที่ดี เกิดความตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดเหมาะสม โดยอยู่ในระดับสูง ถึงร้อยละ 53.9 (ค่าเฉลี่ย 87.45 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.40) สอดคล้องกับการศึกษาของนุช

เนตร บุญมั่น, มณีรัตน์ ธีระวิวัฒน์, นิรัตน์ อิมามี และ สุปรียา ต้นสกุล ที่ได้ศึกษาการรับรู้ความสามารถตนเอง การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (บุคคลในครอบครัว เพื่อนในชมรมผู้สูงอายุ พยาบาล และแพทย์) ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ทั้งในด้านการบริโภคอาหาร และการออกกำลังกาย ($p > 0.05$)¹⁷ และ การศึกษาของสิริมาส วงศ์ใหญ่, วันทนา มณีศรีวงศ์ กุล และพรณวดี พุฒวิวัฒน์ ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับประทานยาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลราชวิถี จำนวน 225 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ และพบว่าการสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านการประเมินผล การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ การสนับสนุนทางสังคมโดยรวม การสนับสนุนจากเพื่อนและจากเจ้าหน้าที่/พยาบาล ตลอดจนการสนับสนุนทางสังคมในภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับประทานยาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ($p > 0.05$)¹⁸

ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถตนเองในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดโดยรวม ($r = 0.343, p < 0.001$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของแบนดูรา ซึ่งกล่าวว่า การที่บุคคลจะตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมใดใดเพื่อสุขภาพที่ดีนั้น บุคคลนั้นจะต้องมีการรับรู้ความสามารถตนเอง และเชื่อว่าผลของการกระทำพฤติกรรมดังกล่าวจะ

ส่งผลให้มีสุขภาพที่ดี¹⁹ สามารถอธิบายประเด็นนี้ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้ารับการตรวจตามนัดหมายทุกครั้ง ร้อยละ 77.6 รวมถึงมีการเข้าร่วมกิจกรรมของสถานบริการสาธารณสุขสม่ำเสมอ ซึ่งในกิจกรรมที่เข้าร่วมนั้น กลุ่มตัวอย่างได้มีโอกาสฝึกทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเอง เห็นตัวอย่างที่ดีจากเพื่อนผู้ป่วยที่เข้าร่วมกิจกรรม และมีโอกาสได้พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลจากบุคลากรทางการแพทย์และเพื่อนผู้ป่วยเบาหวานด้วยกันอยู่เสมอ โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมการให้ความรู้ของสถานบริการสาธารณสุขทุกครั้ง จะมีพฤติกรรมรับประทานยาและการบริโภคอาหารเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดอยู่ในระดับสูงมากถึงร้อยละ 78.3 และร้อยละ 58.6 ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของอนุชา คงสมกัน และมณีรัตน์ ธีระวิวัฒน์ ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานที่มาใช้บริการ ณ โรงพยาบาลรามธิบดี พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการรับประทานยา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน อันได้แก่ พฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดด้านการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการรับประทานยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹³ และการศึกษาของพรทิพย์ มาลาธรรม, ปิยนันท์ พรหมคง และประคอง อินทรสมบัติที่ได้ศึกษาปัจจัยทำนายระดับน้ำตาลในเลือดของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่าการรับรู้ความสามารถในการดูแลตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีกิจกรรมทางกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ²⁰

สรุป จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถตนเองโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของ

ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สำหรับปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การสร้างเสริมการรับรู้ความสามารถตนเอง ในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด จากผลการวิจัย พบว่าการรับรู้ความสามารถตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ดังนั้น ในการจัดบริการสุขภาพ รวมถึงจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวานกลุ่มดังกล่าว ควรมีการสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยเฉพาะด้านการบริโภคอาหาร ซึ่งพบว่ามีความมั่นใจในการปฏิบัติพฤติกรรมในระดับสูงเพียงร้อยละ 22.1 โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้ผู้ป่วยปฏิบัติให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เช่น ฝึกการเลือกชนิดอาหาร การให้เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ป่วยเบาหวานรายอื่น การกระตุ้นอารมณ์ทางบวก เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานเกิดความมั่นใจ และสามารถปฏิบัติพฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดอย่างเหมาะสมต่อไป

2. สนับสนุนการร่วมมือกันของสถานบริการสุขภาพ ชุมชน และบุคคลในครอบครัว เน้นประสานกับเครือข่ายบริการสุขภาพ องค์กรส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาระบบการดูแล รวมถึงการสร้างเสริมสุขภาพผู้ป่วยเบาหวาน โดยสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยเบาหวาน จากการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยเบาหวานมีระดับพฤติกรรมการออกกำลังกายอยู่ในระดับสูง เพียงร้อยละ 15.9 โดยพบว่า มีการใช้เวลาในออกกำลังกายน้อยหรือขาดความต่อเนื่อง รวมถึงมีโอกาสน้อยในการขอคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการออกกำลังกาย

จากบุคลากรทางการแพทย์ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายขึ้นในชุมชน โดยสถานบริการสุขภาพ ชุมชน บุคลากรทางการแพทย์ และครอบครัวเป็นที่ปรึกษา ช่วยอำนวยความสะดวก และจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์ออกกำลังกาย สถานที่ที่เหมาะสม สื่อการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการออกกำลังกาย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มเติม เช่น การเข้าถึงสถานที่ออกกำลังกาย ร้านค้าในชุมชน ความพึงพอใจต่อการบริการ ปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และความรอบรู้เรื่องการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและการป้องกันภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวาน เป็นต้น

2. ควรมีการพัฒนาและศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานร่วมกับการสร้างเสริมการรับรู้ความสามารถตนเอง โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ให้ผู้ผู้ป่วยกระทำให้สำเร็จด้วยตนเอง การเรียนรู้จากตัวแบบทางบวก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

1. International Diabetes Federation. IDF Diabetes Atlas, 9th edn. Brussels, Belgium: International Diabetes Federation; 2020.
2. วิชัย เอกพลากร. รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคแอนดตีไซน์; 2557.
3. กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. รายงานสถานการณ์โรค NCDs เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง พ.ศ.2562. กรุงเทพฯ: อักษรกราฟฟิคแอนดตีไซน์; 2563.

4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี. อัตราการป่วยด้วยโรคเบาหวาน [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 5 ตุลาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก: (<https://ubn.hdc.moph.go.th/hdc/reports/report.php>)
5. กุฑริรงค์ บุรพันธ์ และนิรมล เมืองโสม. ปัจจัยที่มีผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลสร้างคอมจังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2556; 6(3): 102-109.
6. American Diabetes Association. Standards of medical care in diabetes-2018. Diabetes Care 2018; 41: 13-105.
7. สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค. สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรคประจำปี พ.ศ.2558. นนทบุรี: ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์; 2558.
8. Zhang P, Zhang X, Brown J, Vistisen D, Sicree R, Shaw J, et al. Global healthcare expenditure on diabetes for 2010 and 2030. Diabetes research and clinical practice 2010; 87: 293–301.
9. House, J. S. Work stress and social support. Addison-Wesley Pub; 1983.
10. อภิญญา ศิริพิทยาคุณกิจ. แรงสนับสนุนทางสังคม: ปัจจัยสำคัญในการดูแลผู้ป่วยที่เป็นเบาหวาน. ราชกิจจานุเบกษา 2553; 16(2): 309-322.
11. อุบล ศรุตธนาเจริญ. การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้ป่วยในการส่งเสริมสุขภาพผู้ป่วยเบาหวานโดยใช้ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารเกื้อการุณย์ 2557; 21(1): 57-69.
12. Mishali M, Omer H, Heymann AD. The importance of measuring self-efficacy in patients with diabetes. Family Practice 2010; 28(1): 82-87.
13. อนุชา คงสมกัน และมณีนรัตน์ ชีระวิวัฒน์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้เป็นเบาหวาน โรงพยาบาลรามธิบดี. วารสารสุขภาพศึกษา 2555; 35(120): 62-73.
14. Daniel WW. Biostatistics: A Foundation for analysis in the health sciences. The United states of America: John Wiley & Sons Ltd; 2005.
15. จตุพร แต่งเมือง และเบญจา มุกตพันธุ์. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพและการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2. วารสารสุขภาพศึกษา 2561; 41(1): 103-113.
16. Guskey, T. R. Closing achievement gaps: revisiting Benjamin S. Bloom's "Learning for Mastery". Journal of advanced academics 2007; 19(1): 8-31.
17. นุชเนตร บุญมัน, มณีนรัตน์ ชีระวิวัฒน์, นีรัตน์ อิมามิ, และสุปรียา ต้นสกุล. การรับรู้ความสามารถตนเอง การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารสุขภาพศึกษา 2554; 34(117): 51-68.
18. สิริมาส วงศ์ใหญ่, วันทนา มณีศรีวงศ์กุล, และพรรณวดี พุฒวัฒน์. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับประทานยาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการที่คลินิกเบาหวาน. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล (วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ) 2557; 30(2): 80-90.
19. Bandura, A. Self-efficacy: The exercise of control. New York: W.H. Freeman and Company; 1997.
20. พรทิพย์ มาลาธรรม, ปิยนันท์ พรหมคง, และประคอง อินทรสมบัติ. ปัจจัยทำนายระดับน้ำตาลในเลือดของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2. ราชกิจจานุเบกษา 2553; 16(2): 217-237.